

Greba feminista orokorra

Gertaera

Greba Feminista Orokorra izan dugu 2023ko azaroaren 30ean. Mugimendu feministaren lidergotzarekin eta Euskal Herriko gehiengo sindikalaren babesarekin, 1500 langile batzorde baino gehiago batu dira grebara, hezkuntzan, garraioan eta komunikabideetan erantzun handia izan du eta, batez ere, historiako lehen Greba Feminista Orokorra egin dugu Euskal Herrian.

Gertaerak erakusten diguna

Zaintza: desjabetuen lan ordaindua eta ordaindugabea

Greba zaintza eskubide kolektiboan zentratu da oraingoan, “zaintza” izendatzen dugun hori gorputz desjabetuek egiten duten lan ez ordaindua baita kasu gehienetan. Zaintza lan gehienak ordaindugabeak dira eta emakumeek egiten dituzte. Mundu mailan lan ez ordainduaren %85 emakumeek egiten dute (Oxfam, 2022) eta familiaren eremu politiko-sozialean egiten da. Horregatik diogu zaintza lana gizaki desjabetuek egiten duten lan ez ordaindua dela gaur eta hemen.

Azken mendean, eta bereziki, azken hamarkadetan, emakumeak merkatura sartu dira masiboki eta horrek zaintza lanen merkantilizazio hedatua ere ekarri du. Tradizionalki emakumeek musutruk egindako lan horiek ordaindu egiten dira zenbait gunetan, hala nola, norberaren familiatik kanpo dauden gunen merkantilizatueta, erresidentzietatik hasi eta etxeko langileetaraino. Beraz, zaintza lan ordainduak feminizatuak daude eta baldintza prekarioetan egiten dira, sektore feminizatueta gehienak bezalaxe, ez lan horien edukiarengatik, ez bada lan horiek egiten dituztenak subjektu subalternoak direlako.

Hori dela eta, zaintzaren bi dimentsio jorratu dira Greba Feminista Orokorrean: **a) familiaren eremu politiko-sozialean egindako lan ordaindugabea, b) feminizatutako eremuetan egindako lan ordaindu prekarioa.**

- A. Emakumeek egiten duten lan ordaindugabeari esaten zaio “zaintza lana”: berdin du lan horren edukia, izan daiteke ipurdiak garbitzea, komuna garbitzea edo janaria egitea. Adibidez: Janari hori bera etxetik/familiatik kanpo egiten denean ordaindu egiten da eta ostalaritza esaten zaio, ez zaintza lana.

- B. Familiatik kanpo egiten baldin bada, ordaindu egiten da lan hori bera: etxeko langileek komuna garbitzen dute, baita janaria egin ere, erresidentzietako langileek egiten duten guztiari, nahiz eta jardun ezberdina izan, “zaintza” esaten zaio. Oro har, orokorkeria hori delako gizaki subalternoen lanaren ezaugarria: espezializazio-profesionalizazio falta, klasifikazio orokorrak eta neurketa zehatzen absentsia, alegia, lan ez ordainduaren ezaugarri berdinak.

Arrazoi hauek direla eta aldarrikatu zen Greba Feminista Orokorrean “Zaintzarako eskubide kolektiboa”, hots, bizitzan zehar zaindua izateko eskubidea bermatzeko aldarria, eta zaintza hori era publiko-komunitarioan mamitzeko eskaria.

Zaintza lanak testuinguru eta forma ezberdinetan ematen direla esateak, denon bizitzak zeharkatzen dituela esateak, ez du esan nahi denok era berdinetan zeharkatzen gaituenik. Kontrara, testuinguru eta forma ezberdinetan emanagatik ere sistema patriarkal, kolonial eta kapitalistaren ondorioa da “zaintza lana” esaten dugun hori, hau da, lan batzuk “zaintza lan” moduan ulertzea eta beste lan batzuk, aldiz, ez.

Horregatik, “zaintza lana” egiten dugun gizakiok toki konkretuetan jartzen gaitu lan horrek, bai zaintza jasotzeko baita zaintza emateko ere, hain zuzen ere, menderakuntza sistemek ez gaituztelako era berdinean taxutzen. Baldintza konkretu batzuk jartzen dizkigu sistemak eta arautzen du nork merezi duen zaintza eta nork ez, baita nori dagokion zaintzea eta nori ez ere.

Esaten dugu emakumeak ez direla jaiotzen, egin egiten direla, baina batzuetan ez dakigu ondo zer esan nahi dugun horrekin. Emakumeak desjabetze erlazioen ondorio direla esan nahi du. “Emakume” moduan markaturatua izan bazara, zaintza lanak egingo dituzu, zure patua baita. Guk, emakume garelako betetzen ditugu zaintza lanak, zaintza ordaindugabea, eta zaintza lan ordaindugabea egiteak bilakatzen gaitu emakume aldi berean. Horrez gain, zaintza lanak egiteak, beste gauza batzuetarako denbora osten digu, denbora kentzen digu lan ordaindurako, ikasteko, militatzeko, denbora librerako... oro har, boterea eta gaitasun politikoak sortzen dituzten gauza horiek guztiak egiteko. Horregatik ez da kasualitatea maila sozioekonomiko berbereko eta familia bereko gizonek baino diru, denbora, espazio, prestigio, kontaktu... laburrean, botere gutxiago izatea emakumeek. Zeren emakumeek zaintzen pasatzen duten denbora gizonek enpleguan, ikasten, kontaktuak egiten, irakurtzen, formatzen pasatzen baitute. Hau da, boterea metatzen. Eta hori da heteropatriarkatu globala, gizon eta emakumeen arteko botere ezberdintasuna munduko herrialde guztietan.

Horregatik diogu, emakumeak ez direla jaiotzen, egin egiten direla. Nola? Mundu mailako ia lan ordaindugabe guztia egiten, norberarentzako denborarik ez duten izakiak sortuz, haurren, nagusien eta adinkideen ongizatearengatik sakrifikatu behar diren gizakiak ekoitziz, familia bereko gizonek boterea, errenta, soldata, formakuntza, denbora eta espazio metatzen duten

bitartean. Horrela egiten dira gizon eta emakumeak, batzuei boterea emanez eta besteei kenduz. Zeren, funtsean, emakumeen eta gizonen arteko ezberdintasuna botere ezberdintasuna da, ez besterik. Baina, desjabetze hori ez da berdina emakume guztiengan, hain zuzen ere, kapitalismo patriarkala koloniala ere badelako eta migrazio politiko-ekonomikoak eragiten dituelako. Emakume migratuak zaintza kate globalaren begi kate kolpatuena izanik.

Zaintzaren pribatizazioa eta familiarizazioa

Azken aldian pribatizazio eta birfamiliarizazio prozesuak ari gara bizitzen; hau da, zaintza negoziorako eta etekinak irabazteko merkatua zabaltzan ari da, alde batetik, eta, bestetik, sistema publikoetan gertatzen ari diren murrizketen bidez zaintza lan horien zati handi bat familien gain, hots, emakumeen gain geratzen ari da berriro ere. XX. mende amaieran zabalduko sistema publikoek emakumeek ordaindu gabe egiten zuten lan handi baten parte bat publikoki merkantilizatu zuten, osasun sistema publikoaren bidez, erresidentzien eta eguneko zentroan bidez edota hezkuntzaren publikazioaren bidez, tartean.

Sistema publikoa izan da gure osasunaz, era masiboan, arduratu dena orain arte, gaixo gaudenean artatu gaituena, idazten eta irakurtzen ikasteko baliabideak ematen dizkiguna masiboki, gure oinarritzko ongizatea bermatzeko ardura baitzuen azken hamarkadetako sistema liberal konstituzional eta parlamentarioetan - patriarkalak, kapitalistak eta kolonialak izanagatik ere-. Azken urteetan, aldiz, sare publiko osoaren txikitze bat ari gara ikusten, eta hura aurrera eramateko estatuaren indar errepresiboak eta biolentzia zuzena indartzen ari dira: poliziaren eta haren babesaren hedapena erakunde politikoaren eta hedabideen aldetik, herri-proiektu txikitzaileen garapena, muturreko merkantilizazioa, non, analisi konparatibo baten arabera, argi ikusten den ongizatearen muturreko pribatizazio prozesu bat ematen ari dela eta horren ondorioz gero eta baldintza txarragoetan bizitzera kondenatzen gaituztela.

Murrizketa horiek gainera ez digute denoi berdin eragiten, sistema kapitalista heteropatriarkal eta kolonialista honetan zapalkuntzak gorpuzten ditugun horien gain jausten dira murrizketa horien ondorio latzenak. Adibidez, osasungintzan gertatzen ari dena: ospitaleak, zerbitzu publikoaren zati direnak, pribatizatzen ari dira, hori egiteko hainbat teknika eta mekanismo daude: Hala nola, azpikontrata bezalako externalizazioen bidez, baina baita ere, ospitaleetako zerbitzuak murriztuz,, oheak kentzea eta beraz gaixoak osatzeko ospitale pribatuetara edo etxera bidaltzea izan daiteke adibide argi bat. Etxean, aldiz, emakumeek egiten dute gaixo horren zaintza, emakumeen lan karga handituz eta, gainera, ordaindugabeko lana handituz. Lan ordaindugabe horretatik ez dute dirurik jasotzen, beraz ez dute kotizatzen eta horrek gero pentsioetan eragin zuzena du, hain zuzen ere, seme-alabak zaintzeko eszedentziak hartzen dituzten emakume horiengan guztiengan bezalaxe, eta eskatzen diren eszedentzia guztien %92 emakumeak direla kontuan hartuta, patriarkatu neoliberalaren egiturazko arazoa zein den argi geratzen da: esplotazio eta desjabetze jarraitua.

Greba kontzeptuaren eraldaketa

Langile klasearen greba laboral klasikotik, alegia, lan ordainduaren eremuan egindako grebetatik, lan ez ordaindua politizatzen duten grebetara igaro gara ezinbestean. Sindikalismoaren mekanismo nagusienetakoa den greba klasikoek enplegua hartzen zutelako kontuan, lan ordaindugabea eremu politikotik kanpo utziz. Emakumeek egindako lan ordaindugabea ez da sikiera lana kontsideratu, subalternoek egiten dutenak ez baitu baliorik, eta balioa boterea duenak ezartzen du, ez lana egiten duenak.

Zaintza lana desjabetuok egiten dugun lana denez, politikoak ez ziren subjektuek egin izan dutenez, ez zuen dimentsio politikorik, eta beraz, langile borrokaren genealogian egonagatik ere, ez du zentralitate izan: lan hori egiten dutenak periferiako izakiak direlako, emakumeak kasu honetan, izaki naturalak, pribatizatuak eta despolitizatuak, haiek egindako lana bezalaxe. Horregatik kontsideratu izan da emakumeek egiten duten zaintza lana haien lan naturala dela, lan erreproduktiboa deitu izan zaio, emakumeek egindako lanak balio produktiborik ez balu bezala, mantenu lan soilak balitz bezala.

Milurtekoa hasi zenetik, eta laugarren olatu feministari esker, orain arte sindikalgintzaren periferian zeuden emakumeak, hau da, sektore feminizatuetoako langileak, berrantolatzen hasi ziren eta azken urteetan inoiz ikusitako greba luzeenak bizi izan ditugu erresidentzietako langileen eskutik. Aipatzekoak dira garbiketako eta ehungintzako emakume langileen grebak ere, eta horiek sortutako diskurtso feministak. Sindikalgintza feministaren garaia dela argi utzi dute etxeko langileen antolakunde eta sindikatu ezberdinek ere.

Hortaz, bi dimentsioak lotzea lortu du greba feministaren diskurtsoak: emakumeek emakume izanagatik egiten duten lan ordaindu eta ordaindugabea lotzea eta hura sistema patriarkal neoliberal eta kolonialarekin lotzea. Horrek, grebaren antolaketan eragina izan du, antolaketa sektoreka egin behar baitzen, auzoka egiten zen aldi berean: lan ez ordaindua emakume guztiok egiten dugulako eta pribatizatua eta familiarizatua dagoenez, familiak dauden toki guztietan antolatu behar izan da greba alegia, familiaren eremu sozialean, ez soilik geografikoan (etxean). Eta horrek, familia osoa jartzen du erdigunean, ez soilik patronala, erakunde neoliberalak eta enpresak, gizarte osoa, bereziki, gizonak, hots, zaintza lan ez ordaindua egiten ez duen subjektua. Horrek auzoz auzo eta era deszentralizatuan antolatzea eraman gaitu, sektorekako antolaketarekin batera.

Zaindua izateko eskubidea eta zaintza publiko-komunitarioa

Illo horretan, Greba Feminista Orokorrak bi helburu zituen, batetik, greba klasikoen antzera, aldarri zehatzak egitea, alegia, batetik, zaintza ordainduari dagokionez, negoziazio mahaian negoziatuko diren aldarri zehatzak mahaigaineratzea: zaintza lanak lan erregimen orokorrean sartzea; etxeko langileen eskutik, barne langileak – internak – desagertzea, emakume pentsionisten eskutik, pentsioak gutxienez 1080koak izatea, atzerritar legearen derogazioa eta pertsona guztien erregularizazioa; zaintza zerbitzuen publikakazioa eta hedapena, irabazi asmodun enpresen betoa klausuletan; erresidentzietako ratioak murriztea, soldatak igotzea, etab. luze bat 2023ko grebaren txostenean aurki daitezkeenak.

Eta, bestetik, zaintza ordaindugabeari dagokionez, komunitatea izendatu den horren interpelazioa egitea: hots, gizonak haien lana egin dezaten aldarrikatzea, berriro, emakumeek egiten baitute mundu mailan ia lan ez ordaindu guztia eta familian/etxean egiten baita. Hain zuzen ere, horretarako sortu zen familia hetero-nuklearra, patriarkatu kapitalistak behar duen lan horren guztiaren zati handiena subalternoek egin dezaten musutruk, esklabuen erara. Horretarako, esklabuak sortu behar dira, ez bakarrik proletarioak eta kapitalistak.

Bi aldarri horiek zaintza eskubide kolektibora garamatzate eta zaintza sistema publiko-komunitarioa aldarrikatzera. Horregatik, elkarren bizitzari eusteko lanak denoi eragiten digulako, gizonak ere greba egitera deituak izan ziren, haiek ere ardurak har ditzaten, har dezaten posizio bat, ohartu daitezten emakumeek egiten duten lan ordaindugabearen zama eta desjabetzea haien ekintzen ondorio ere badela.

Publiko komunitarioaren alde egin dugu, eta hemen, hurrengo azpimarratu beharrean gaude: komunitario hitzarekin kontuz ibili behar gara, hitz hori eskuinak ere erabiltzen duelako eta elitizazioa, karitatea, feminizazioa eta familiarizazioa birstotu ditzakeelako. Guretzako komunitatea ez da norbanakoen batuketa soila, lurralde batean bizi diren eta menderakuntza sistemak sortzen dituen izaki taldeen multzoa baizik. Menderakuntza sistema horien disputa da esparru komunitarioan dagokiguna, emakumeak eta gizonak patriarkatua existitzen diren neurrian existitzen direlako, burgesak eta langileak kapitalismoa existitzen den neurrian existitzen diren bezala eta zuriak eta arrazializatuak kolonialismoa existitzen den neurrian, horien desagerepenerako borroka da gurea.

Greba Feminista Orokorrak 1) zaintza lana erdigunean jarri duenez, 2) zaintza lan gehiena emakumeek egiten dutenez eta 3) zaintza lan ordaindugabe ia guztia familian egiten denez, familia nuklearretatik haratagoko zaintza egiturak proposatu ditugu, baita horiek lortzeko beharrezkoak diren baliabide material eta sinbolikoak ere. Hala nola, hirigintza eta sistema produktibo berriak, laguntasun edo bestelako ahaidetasun forma batzuek izan behar duten papera familia hetero-nuklearraren desegitean.

Greba feminista orokorraren ondorioak eta aurrera begira

Mugimendu Feministaren balorazioa jasoz, Greba Feminista Orokorra historikoa izan dela esan dezakegu eta mugimendu feministak zituen helburuak bete dituela: zaintza langileen antolaketa sendotu eta zabaldu da eta zaintza langile kontsideratuak ez ziren horiek, hala nola, amak, emazteak, emakumeak, eta, oro har, lan ordaindegabea egiten dutenak, eskubiderik gabeko langile moduan ulertu eta ikusaraztea.

Sindikalismo feminista eta mugimendu feministaren arteko elkarlana sakondu da eta negoziatorako eskakizun oso zehatzak aurkeztu dira interlokutore ekonomiko, politiko eta sozialen aurrean, greba prozesuan adostutako “Herri Akordioa” aurrera eramateko.

Horrez gain, Zaintza Sistema Publiko Komunitarioaren proposamen politikoa hedatu eta zabaldu da. Ondorioz, urrats garrantzitsua izan da dimentsio askotan Greba Feminista Orokorrekin emandakoa.

Lanaren eta grebaren ulerkerak iraultzeko gaitasuna izan du, eremu ezberdinetako lantokietara eramane zaintza krisiaren inguruko eztabaida eta sindikalgintzaren subjektu subalternoak bilakatu ditu grebak borrokaren subjektu eta protagonista. Jakina, erresistentziak hamaika izan dira, bai prozesuan eta baita egunean bertan ere, gizonek ez-zaintzaile eta borrokaren subjektu izatearen pribilegioari uko egin nahi izan ez diotelako askotan; eta baita ere, zaintza bihurtzen ari den negozioari uko egin nahi izan ez diotelako administrazio eta instituzio publiko askok.

Erresistentziak erresistentzia Euskal Herriko kaleak bete ziren Azaroaren 30ean, lana, greba, sistema publikoa, sindikalgintza, komunitatea, dena disputatzeko indarrez atera da mugimendu feminista lehen Greba Feminista Orokorretik.

Talaia uneak eman zuena

- Mugimendu feministak lan handia egin du aliantzak sortzen zaintza sektoreko langileekin, eta bide horretan sakondu behar da. Oso interesgarritzat jo da mugimendu feministak lidergoa hartu izana greba batzordeen jarduera bultzatzeko.
- Sindikatuetakako emakume feministek izandako jarrera aktiboaren garrantzia azpimarratu da.
- Praktika politiko dekolonial bateranzko bidea egiteko moduari buruz hausnartu behar du mugimendu feministak.
- Emakume migratuen kolektibo batzuekin izandako harremanak positiboki baloratu dira, baina aurrera begira, emakume arrazializatuarekin aliantzak ehuntzen jarraitzeko, feministon artean sartzeko eta erabakiak hartzeko espazio komunak eraikitzeko beharra azpimarratu da.
- Gazteek ere zaintza praktikatzan dute. Beraz, gazte ikuspuntutik, zaintzaren bi dimentsioak, alegia, zainduak eta zaintzaileak izatea, hausnartzeko beharra dugu.
- Eztabaida eta lanketarako, marko komunak ezartzeko beharra dugu, adibidez, jardunaldi batzuetan zaintzaren kontzeptuan gehiago sakontzeko: publikoa, komunitarioa, unibertsala..., nola izan nahi dugu zainduak...
- Haserre handia dago gizonekin, hausnarketa prozesu bat egin behar dute beraien kabuz, adibidez, greban izan duten jardunaren balorazioa egiteko.
- Bataila kulturalaren erronka dugu, jendarteko sektore gehiagotara iristeko bideak identifikatu behar dira, zaintzaren auzia sozializatzen jarraitzeko eta, bereziki, Herri Akordioa herriz herri ezagutarazteko, diagnostikoak egiteko eta irtenbideak gauzatzeko.
- Instituzioen aurrean presioa areagotu behar da, zaintza pribatua publiko bihurtzeko bidea zehaztu eta, hitzetatik haratago, feminizatutako sektoreak prekarizetatetik atera behar ditugu.